

ЧИ МОЖЕ ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ БУТИ АВТОРОМ?

У процесі розвитку ІТ технологій та збільшення знань відбувається перехід до впровадження нових технологій із використанням систем штучного інтелекту (ШІ). Використання ШІ у різних сферах суспільного життя викликає низку побоювань, зокрема ця тема є важливою для авторів, використання ШІ для яких має реальні наслідки. У цьому контексті постає питання чи можуть автори використати силу ШІ для створення кращих книг та охоплення більшої кількості читачів? Чи штучний інтелект віщує смерть одному із найважливіших прав – авторському праву?

Перш за все, слід зазначити, що штучний інтелект – це наука і технологія створення машин, інтелектуальних комп'ютерних програм, які здатні виконувати творчі функції, що традиційно вважаються прерогативою людини [1, с. 1]. Кожен індивід впродовж своєї діяльності використовує різноманітні інтелектуальні функції (інтуїція, творчість, уява, асоціація, індукція, дедукція, обчислення, пошук та ін.). Створення штучних систем, які б реалізовували ці функції і є головним завданням проблематики штучного інтелекту.

Автора в цілому визначають як людину, яка створює або дає існування будь-чому. В загальному розумінні авторство визначається як відповідальність за створене, у вузькому сенсі автором виступають творці будь-якого письмового твору [2].

Автор згідно із Закону України «Про авторське право і суміжні права» є творцем оригінального виразу у творі, а також є власником авторських прав. Однак він може передати авторські права іншій особі чи організації, наприклад видавцю. У разі оренди творів автором вважається роботодавець або сторона, що приймає замовлення. Надання звання автора будь-яким літературним, драматичним, музичним, художнім чи іншим інтелектуальним творам дає виключне право санкціонувати будь-яке використання чи розповсюдження їх творів [3].

Цікаво, що на сьогодні ШІ здатний створювати все більш складні творіння, які все більше схожі і не відрізняються від творів людини. Останні новини показують, що ця реальність насправді близька. По-перше, існували картини, створені за алгоритмом, складність і нетрадиційний стиль яких анонімно оцінили як вищі за зусилля людини. Згодом, роман, написаний японським алгоритмом штучного інтелекту пройшов перший раунд відбору на національну літературну премію.

Динамічне зростання у сфері штучного інтелекту породжує нові юридичні виклики у правовій сфері. Існуючі закони не були побудовані для вирішення проблем, спричинених швидким розвитком ШІ та проникненням його практично в усі сфери життя людини [4]. Одне з найбільш інтригуючих та актуальних питань – чи можна вважати ШІ «автором», а його творіння – «творами» у контексті законів про авторське право?

Важливо що закон захищає зв'язок між автором та його твором. В результаті, якщо ми припустимо, що штучний інтелект не може бути автором, і що його твори не є «творами», то у світлі Закону ці твори не підлягають охороні авторським правом. Це, у свою чергу, виключало б наявність будь-яких авторських прав (включаючи економічні авторські права) на будь-яке таке творіння. Якщо ми будемо вважати, що для цілей Закону ШІ не може бути автором, ми повинні визначити, чи володіє авторськими правами на твори ШІ будь-яка інша особа. Це потенційно включає власника штучного інтелекту або особу, яка його створила. З іншого боку, якщо припустити, що ні власник, ні творець, ні сам ШІ не можуть вважатися «автором», то ніхто не може претендувати на захист авторських прав на твори ШІ.

Відносно авторських прав на твори, створені штучним інтелектом, очевидно, не думали ті, хто стандартизував авторське право. Згідно з чинним законодавством, творчі роботи мають право на захист авторських прав, якщо вони оригінальні – і більшість визначень оригінальності передбачає автора в особі людини. Хоча це на даний момент заборонено законодавством більшості країн, безліч держав починають протистояти ідеї авторства усіх можливих суб'єктів. Так Іспанія та Німеччина заявляють, що лише твори, створені людиною, можуть бути захищені авторським правом. У Сполучених Штатах Америки Бюро авторських прав реєструє оригінальний твір, авторське право на яке є таким лише за умови, що твір створено людиною, спираючись на прецедентне право, яке встановлює, що закон про авторське право захищає лише «плоди інтелектуальної праці», які «засновані на творчих силах людського розуму». Нещодавня австралійська справа (Acohs Pty Ltd проти Ucorp Pty Ltd) дійшла до подібних висновків. У Європі Суд Європейського Союзу (СЕС) також неодноразово заявляв, що «оригінальність» має відображати «власне інтелектуальне творіння автора». Зазвичай це передбачає під автором – людину.

Проте, слід зазначити, що коли мова йде про створення програми або машини, здатної генерувати інші художні та творчі твори, кілька країн, серед яких Великобританія, Ірландія, Нова Зеландія та Індія, взяли підхід, що авторство належить творцю ШІ. Закон Великобританії про авторське право говорить:

«У разі літературного, драматичного, музичного чи художнього твору, створеного комп'ютером, автором вважається особа, якою вживаються заходи, необхідні для створення твору» [5]. ВОІВ погоджується, кажучи, що: «Надання авторських прав особі, яка зробила можливим використання штучного інтелекту, здається найбільш розумним підходом, при цьому модель Великобританії виглядає найбільш ефективною. Такий підхід забезпечить, щоб компанії продовжували інвестувати в технологію, знаючи, що вони отримають віддачу від своїх інвестицій» [6].

Підводячи підсумки, слід відмітити, що питання авторства штучного інтелекту дійсно є актуальною темою у багатьох країнах світу. Дане питання ускладнюється відсутністю єдиного обґрунтованого наукового підходу щодо правової природи ШІ і як наслідок – маємо ряд розбіжностей у праві та судовій практиці [7]. Природно, що кожна із держав по різному ставиться до можливості визнання ШІ автором, так як безпрецедентне сприяння розвитку сучасних прогресивних технологій є запорукою успішної економіки. І багато країн приймають закони, закріплюючи правовий статус ШІ та ставлять його в один ряд із людиною. Однак питання ШІ виходить далеко за межі права і потребує комплексних досліджень у сфері соціальної філософії, соціології, психології тощо, так як ШІ впливає на людину – поки що єдино можливого автора, наділеного інтелектом.

Список використаних джерел

1. Бухтіяров Р. С. Філософський аспект проблеми штучного інтелекту [Електронний ресурс]. Р. С. Бухтіяров. Матеріали XLV Науково-технічної конференції ВНТУ, Вінниця, 23–24 березня 2016 р. URL: <http://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2016/paper/view/825>
2. Закон України Про авторське право і суміжні права. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
3. Orna Ross. Is Copyright Broken? Part 3: Artificial Intelligence and Author Copyright. URL: <https://selfpublishingadvice.org/artificial-intelligence-and-author-copyright/>
4. Марценко Н., Кучарська Х. Перспективи визнання нових суб'єктів цивільних прав (правовідносин). *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. Вип. 3. С. 146–152.
5. Copyright, Designs and Patents Act 1988. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/957583/Copyright-designs-and-patents-act-1988.pdf
6. World Intellectual Property Organisation (WIPO) Copyright Treaty. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/238162/8161.pdf
7. Martsenko, N. (2020). Determining the place of artificial intelligence in civil law. *Studia Prawnoustrojowe*, (47). <https://doi.org/10.31648/sp.5279/>

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри Марценко Н. С.